

"ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך"

הסגולה הנפלאה של ברכת המזון לפרנסה בכבוד והתיקון הנפלא של ברכת המזון לחטא עץ הדעת

מאחר שברכה הרביעית של ברכת המזון אינה ברכה שעומדת בפני עצמה, אלא חכמינו ז"ל תיקנו אותה כחלק בלתי נפרד משאר ג' הברכות של ברכת המזון, לכן אם יחזור ויברך רק ג' ברכות שהן מן התורה ולא יברך את ברכה הרביעית שהיא מדרבנן, הרי זה זלזול בולט לברכה הרביעית, לכן צריך לחזור ולברך גם ברכה זו.

בהגהות רבי עקיבא איגר על ה"מגן אברהם" ציין לעיני ב"פרי חדש" בליקוטים סימן ר"ט, וכוונתו על מה שדן שם ה"פרי חדש" גם כן, בספק בירך ברכת המזון אם צריך לחזור ולברך גם ברכה רביעית שהיא מדרבנן, והביא מה שכתבו הפוסקים שצריך לחזור ולברך כדי שלא יבואו לזלזל בה.

והוסיף ה"פרי חדש" סברא חדשה, שגם בלא הטעם של הזלזול צריך לחזור ולברך, כי כך תיקנו חכמינו ז"ל שכל פעם שמברך ג' ברכות על המזון, יוסיף עליהן גם ברכה רביעית ברכת "הטוב והמטיב". נמצא לפי זה כי בספק בירך ברכת המזון, מאחר שמן הדין צריך לחזור ולברך ג' הברכות שהן מן התורה, הרי צריך לברך ממילא גם ברכה רביעית שהיא מדרבנן, לא רק מספק, אלא בוודאות, משום שכך תיקנו להוסיף תמיד ברכה רביעית.

על פי האמור נשכיל להבין מה ששילב בעל ה"תניא" בשלחן ערוך הרב (סימן קפד ט"ב) את שני הטעמים של ה"מגן אברהם" וה"פרי חדש" ביחד:

"ואם נעלם ממנו ולא ידע אם בירך ברכת המזון אם לאו, אם אכל עד ששבע חוזר ומברך מספק מפני שהוא ספק של תורה... וכל מקום שחוזר ומברך, צריך לומר גם כן ברכה רביעית שהיא מדברי סופרים, כדי שלא יבואו לזלזל בה, ועוד שכך היתה התקנה, שבכל פעם שמברך ברכת המזון יברך ד' ברכות".

וכתב על זה בחידושי הרשב"א: "הא דאמרינן משה תיקן להם ברכת הזן, יהושע תיקן להם ברכת הארץ וכו', קשיא לי והא קיימא לן בסמוך דברכות אלו מדאורייתא נינהו. ויש לומר דמטבען [נוסחן] הוא שטבעו להן, דאי מדאורייתא אם רצה לאומרה באיזה מטבע שירצה אומרה, ואתו משה ויהושע ודוד ושלמה ותיקנו להן מטבע לכל אחת ואחת בזמנה".

ספק בירך ברכת המזון יחזור ויברך גם ברכה הרביעית שהיא מדרבנן

נפתח השבוע את המאמר בדבר הלכה, כי ברכת המזון שאחרי הסעודה, היא הברכה היחידה שהיא מן התורה, אבל שאר כל ברכות הנהנין וברכות המצוות הן רק מדרבנן [מלבד ברכת התורה שנחלקו הראשונים אם היא מן התורה]. וזהו הטעם שפסק המחבר בשלחן ערוך (או"ח סימן קפד ט"ד): "אכל ואינו יודע אם בירך ברכת המזון אם לאו, צריך לברך מספק, מפני שהיא מן התורה". וחזר על זה עם הוספה במה שנוגע לשאר הברכות (סימן רט ט"ג): "כל הברכות אם נסתפק אם בירך אם לאו, אינו מברך לא בתחילה ולא בסוף, חוץ מברכת המזון שהיא של תורה".

הפוסק הגדול רבן של ישראל ה"מגן אברהם" (או"ח סימן קפד אות ז) דן בענין זה בשאלה חשובה: אדם שיש לו ספק אם בירך ברכת המזון, שכפי המבואר הוא צריך לחזור ולברך מספק כל שלש הברכות שהן מן התורה, מהו הדין בנוגע לברכה הרביעית של ברכת המזון - ברכת "הטוב והמטיב" שהיא רק מדרבנן, האם הוא צריך לחזור ולברך גם ברכה זו, או שמא מכיון שברכה זו היא רק מדרבנן, דינה ככל ברכות דרבנן שאינו מברך מספק.

ה"מגן אברהם" מביא על כך פסק הלכה ברורה בשם הפוסקים [ה"ר"ש חיון וה"מ"שאת בנימין]: "וצריך לברך גם ברכה ד' דלא לזלזולי בה". פירוש,

בפרשתנו פרשת עקב דבר בעתו מה טוב להתבונן במצות עשה החשובה של ברכת המזון, כמו שכתוב (דברים ה-ו): "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך". מפסוק זה למדו חכמינו ז"ל שיש מצות עשה מן התורה לברך ברכת המזון אחרי שאכל ושבע, כמו ששינו בגמרא (ברכות כא.): "מנין לברכת המזון לאחריה מן התורה, שנאמר ואכלת ושבעת וברכת".

חכמינו ז"ל מוסיפים ללמוד עוד מפסוק זה, שיש מצות עשה מן התורה לברך שלש ברכות אחרי המזון, כמו ששינו בגמרא (שם מה):

"תנו רבנן סדר ברכת המזון כך היא, ברכה ראשונה ברכת הזן, שניה ברכת הארץ, שלישית בונה ירושלים, רביעית הטוב והמטיב... מנין לברכת המזון מן התורה... רבי אומר ואכלת ושבעת וברכת, זו ברכת הזן... על הארץ, זו ברכת הארץ, הטובה, זו בונה ירושלים, וכן הוא אומר (דברים ג-ה) ההר הטוב הזה והלבנון".

עוד שינו בגמרא (שם) כי בנוסף על שלש ברכות המזון שהן מן התורה, תיקנו רבותינו ז"ל שביבנה להוסיף ברכה רביעית: "הטוב והמטיב ביבנה תקונה כנגד הרוגי ביתר, דאמר רב מתנא אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה, תיקנו ביבנה הטוב והמטיב, הטוב שלא הסריחו, והמטיב שניתנו לקבורה".

אולם ראוי לדעת כי הן אמת שג' ברכות הראשונות בברכת המזון הן מן התורה, אבל הנוסח של הברכות תיקנו משה רבינו, יהושע בן נון, דוד המלך ובנו שלמה המלך, כמבואר בגמרא (שם): "משה תיקן לישראל ברכת הזן בשעה שירד להם מן, יהושע תיקן להם ברכת הארץ כיון שנכנסו לארץ, דוד ושלמה תיקנו בונה ירושלים, דוד תיקן על ישראל עמך ועל ירושלים עירך, ושלמה תיקן על הבית הגדול והקדוש".

**ברכת המזון היא סגולה להינצל
מקליפת "כוחי ועוצם ידי"**

עתה הבה נצא למסע של התבוננות במצות ברכת המזון, וזה יצא ראשון מה שראוי להשכיל ולהבין, מהו הענין שמכל ברכות הנהנין שהן רק מדרבנן, נצטוונו לברך מן התורה ג' ברכות רק על ברכת המזון אחרי שאכלנו ושבענו, משמע שהברכה על המזון היא יסוד גדול ומיוחד בעבודת ה'.

עוד ראוי לבאר הסגולה הנפלאה שהביא אחד מן הקדמונים רבי אהרן הלוי זצ"ל ב"ספר החינוך" (מצוה תל): **"כך מקובל אני מרבתי ישמרם אל, שכל הזהיר בברכת המזון מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו"**. בדרך הפשט הכוונה בזה, כי בזכות הברכות שאנו מברכים לה' על שהוא זן ומפרנס אותנו תמיד בעל עת ובכל שעה, אנו זוכים להמשיך שפע רב טוב מהבריכה העליונה להתפרנס בכבוד. אולם עדיין יש מקום לבאר ענין זה ביתר עמקות.

פתח דברינו יאיר לבאר כל זה על פי מה שכתב ב"משך חכמה" לבאר הסמיכות של מצות ברכת המזון בפרשתנו: **"ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך"**, למה שכתב מיד אחר כך: **"השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך... פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך ירביון וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה, ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך... ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל"**.

וביאר כי מה שנתן לנו הקב"ה מצות ברכת המזון, היא כי אחרי שאכל ושבע מתעורר החשש של **"פן תאכל ושבעת... ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"**, לכן נתן לנו הקב"ה מצות ברכת המזון להודות לה' הזן ומפרנס אותנו, ועל ידי זה נזכה להינצל ממחשבת פיגול של **"כוחי ועוצם ידי"**. והוסיף לבאר בזה הטעם שמן התורה צריך לברך על המזון רק אחרי שאכל, כי לפני שאכל עדיין אין החשש של **"כוחי ועוצם ידי"**.

יומתק להביא סימוכין לרעיון הנשגב של ה"משך חכמה", מה שכתב **"בעל הטורים"** לפרש סמיכות זו בלשון קדשו: **"ואכלת ושבעת, וסמך ליה פן תשכח, שצריך להזכיר יום המיתה בברכת המזון, ולכך תיקנו הטוב והמטיב על הרוגי ביתר**

פליאת הרבי מקאצק: איך יתכן שאדם אינו מתקרב לה' על ידי ברכת המזון שאברהם אבינו קירב בה את הגרים

פליאת החידושי הרי"ם: איך יתכן שאדם אינו מתקרב לה' באכילתו בבחינת "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו"

מגלה עמוקות: הנחש הקדמוני היה כלול מקליפות שור וחמור שכן נח"ש ראשי תיבות נ'חש ש'זר ח'מור

אם אדם וחוה היו מתגברים על הנחש היו מהפכים את קליפת השור והחמור להשתמש בהם לצד הקדושה

שניתנו לקבורה". והרי זה מצטרף להפליא לדברי ה"משך חכמה", שתכלית מצות ברכת המזון היא להינצל מהקליפה של **"פן תשכח את ה' אלקיך"**, אלא ש"בעל הטורים" מוסיף כי מטעם זה תיקנו חכמינו ז"ל ברכת **"הטוב והמטיב"** על הרוגי ביתר, כדי להזכירנו את יום המיתה שנצטרך לתת דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

**שיח סוד שרפי קודש
בין הרבי מקאצק לחידושי הרי"ם זי"ע**

הנה מה טוב ומה נעים להרחיב בזה על פי מה שכתוב אצל אברהם אבינו (בראשית כא-לג): **"ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם"**. ופירש רש"י: **"על ידי אותו אשל נקרא שמו של הקב"ה אלוק לכל העולם, לאחר שאוכלים ושותים אומר להם, ברכו למי שאכלתם משלו, סבורים אתם שמשלי אכלתם, משל מי שאמר והיה העולם אכלתם"**.

נמצינו למדים מזה כי מה שכתוב אצל אברהם ושרה (שם יב-ה): **"ואת הנפש אשר עשו בחרן"**. ופירש רש"י: **"שהכניסן תחת כנפי השכינה, אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים, ומעלה עליהם הכתוב כאלו עשאוהו"**, הנה לפי האמור הצליחו להכניסם תחת כנפי השכינה על ידי שלימדם אברהם לברך לה' ברכת המזון אחרי שגמרו לאכול.

והנה מה שמצינו על כך שיח סוד שרפי קודש בין הרבי מקאצק לתלמידו החידושי הרי"ם זי"ע, כמו שהביא בספר **"אמת ואמונה"** ליקוטי ענינים מהרבי מקאצק (עמוד צה):

**"ויטע אשל" תיקון נפלא
ל"ויטע ה' אלקים גן בעדן"**

רחש לבי דבר טוב לקשר בין שתי העצות של הרבי מקאצק ותלמידו החידושי הרי"ם זי"ע, על פי מה שמבואר בזה הקדוש (פרשת וירא קב): כי אברהם אבינו נטע **"אשל"** בבאר שבע שהוא **"עץ"**, כדי לתקן את החטא של **"עץ"** הדעת:

"תָּא חֲזִי, כְּדָ חָב אֲדָם בְּעֵץ הַדְּעַת טוֹב וְרַע חָב, דְּקָתִיב (בראשית ב-ז) וּמַעַץ הַדְּעַת וְגו' [טוב ורע לא תאכל ממנו], וְאִיהוּ בֵּיה חָב וְגַרְם מוֹתָא לְעֻלְמָא. מַה כְּתִיב (שם ג-כב) וְעֵתָה פֶּן יִשְׁלַח יְדוֹ וְלָקַח גַּם מַעַץ הַחַיִּים וְגו', וְכַד אֲתָא אַבְרָהָם בְּאֵילָנָא אֲחָרָא אֲתַקִּין עֻלְמָא, דְּהוּא אֵילָנָא דְחַיִּי, וְאוֹדַע מְהִימְנוּתָא לְכָל בְּנֵי עֻלְמָא".

פירושו: **"בא וראה, כשחטא אדם בעץ הדעת טוב ורע חטא, שכתוב (שם ב-ז) ומעץ הדעת וגו' [טוב ורע לא תאכל ממנו], והוא חטא בו וגרם מיתה לעולם. מה כתוב (שם ג-כב) ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים וגו', וכשבא אברהם בעץ אחר התקין את העולם, שהוא עץ החיים, והודיע את האמונה לכל בני העולם"**.

ונראה לבאר דברי הזוהר הקדוש על פי מה שמבואר במדרש (ב"ר יד-ו), כי אברהם אבינו היה הראשון שהתחיל לתקן מה שקלקל אדם הראשון, ורמזו ענין זה במה שכתוב בבריאת אדם הראשון (שם ב-ז):

תעשה (דברים כב-י): "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", שלא לחברם מפאת הסכנה הגדולה של שילוב כוחות גדולים כאלה של טומאה, אלא יתפרדו כל פועלי און להשמדם עדי עד.

"ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו"

הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, לבאר בדרך השווה לכל נפש ענין ב' הקליפות של שור וחמור שהיו כלולות בנחש הקדמוני, שאדם הראשון היה צריך להפוך לטוב אם לא היה שומע בעצת הנחש, על פי מה ששנינו בגמרא (עירובין ק:): "אמר רבי יוחנן, אילמלא לא ניתנה תורה, היינו למידין צניעות מחתול, וגזל מנמלה, ועריות מיונה, דרך ארץ מתרנגול". נמצינו למדים מזה כי אפילו לפני מתן תורה היה אפשר ללמוד מבעלי החיים דרך בעבודת ה'.

לפי זה יומתק לבאר מה שכתוב (ישעיה א-ג): "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע עמי לא התבונן". כי כשברא הקב"ה את אדם הראשון כתוב (בראשית ב-טז): "ויצו ה' אלקים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכול תאכל, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות". ופירש רבינו בחיי: "על דרך הפשט הוזהר אדם בכאן בשתי מצוות, מצות עשה ומצות לא תעשה, מצות עשה מכל עץ הגן אכול תאכל, מצות לא תעשה ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו".

יש לבאר הטעם שנצטוו האדם במצות עשה לאכול מכל עץ הגן, כדי שילמד מהשור והחמור להכיר טובה להקב"ה שהכין לו עולם מלא בכל מיני מטעמים, כמו ששנינו בגמרא (סנהדרין לח): "תנו רבנן, אדם נברא בערב שבת, ומפני מה... כדי שיכנס לסעודה מיד, משל למלך בשר ודם שבנה פלטריין ושיכללן והתקין סעודה ואחר כך הכניס אורחין".

וזהו שהוכיח הקב"ה את ישראל: "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו", ואם כן אדם הראשון וכל נשמות ישראל שהיו כלולים בו, היו צריכים ללמוד מהשור והחמור להכיר טובה להקב"ה שזן ומפרנסם, אולם בחטא עץ הדעת, "ישראל לא ידע עמי לא התבונן", שלא הכירו טובה להקב"ה שברא אותם והכין להם מכל מיני מטעמים.

מעתה יאירו עינינו להבין דברי המגלה עמוקות, כי הנחש הקדמוני שהחטיא את אדם וחוה היה כלול מב' קליפות שנרמזו בשמו נ'חש ח'מור ש'ור, הכוונה בזה שעורר את ב' הקליפות

האדם נברא בעולם כדי שיכיר את הקב"ה בעת אכילתו בבחינת "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו"

הנחש הקדמוני שהיה כלול מקליפת שור וחמור הפילם ברשתו שלא ילמדו מהשור והחמור להכיר בבעליו

שמו"ע ישראל"ל הוי"ה אלהינו הוי"ה אח"ד בגימטריא נח"ש שו"ר חמו"ר שמתבטלות בזכות קריאת שמע

הקב"ה נתן לנו מצות ברכת המזון הכלולה מג' ברכות כדי לבטל בכך את ג' הקליפות נחש שור חמור

ומרגליות, ולא עוד אלא שמפשילין רצועה תחת זנבו ומוציא בה עפר לגינתו ולחורבתו".

וביאר ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן עא) ענין שני הנחשים, כי הנחש הקדמוני שהוא בעצמו הוא שורש כל כוחות הטומאה, כולל בתוכו גם ב' קליפות גדולות של שור וחמור שנרמזו בשמו, שכן נח"ש נוטריקון נ'חש ח'מור ש'ור, ובשילוב שני כוחות הגדולים הללו של טומאה, הצליח הנחש להפיל את אדם וחוה ברשתו להחטיאם בעץ הדעת.

והנה אם לא היה אדם הראשון נמשך אחר עצתו הרעה של הנחש, לא רק שהיה מתגבר על הנחש עם שני כוחות הטומאה של החמור והשור הכלולים בו, אלא שהיה מהפכם לטוב בבחינת (שבת קיט:): "ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו", ואז לא היה הקב"ה אוסר לנו לחרוש בשור ובחמור יחדיו, אלא אדרבה היינו משתמשים עם הנחש בשני כוחות הכלולים בו, שירוץ ברגליו כדי לסייע לאדם לעבוד את ה' בלי שום מניעות.

הנה כי כן זהו ביאור המאמר: "חבל על שמש גדול שאבד מן העולם, שאילמלא נתקלל נחש", והיה נשאר ברגליו, "כל אחד ואחד מישראל היו מזדמנין לו שני נחשים טובים", הלא הם החמור והשור הכלולים בנחש, "אחד משגרו לצפון ואחד משגרו לדרום, להביא לו סנדלבונים טובים ואבנים טובות ומרגליות, ולא עוד אלא שמפשילין רצועה תחת זנבו ומוציא בה עפר לגנתו ולחורבתו", שהיה מעבד שדהו עם השור והחמור יחדיו.

אולם מאחר שאדם וחוה לא הצליחו להתגבר על הנחש, ונפלו ברשתו על ידי שני כוחות של החמור והשור הכלולים בקרבם, לא רק ששני הכוחות הללו לא נהפכו לטוב לסייע אל הקדושה, אלא נפלו עמוק בתוך הטומאה להילחם כנגד הקדושה, ועל ידי זה נתחדש הלא

"וייצר ה' אלקים את האדם, בזכותו של אברהם. אמר רבי לוי, (יהושע יד-טו) האדם הגדול בענקים, זה אברהם. למה קורא אותו גדול, שהיה ראוי להיבראות קודם לאדם הראשון, אלא אמר הקב"ה שמה שמא יקלקל ואין מי שיבוא לתקן תחתיו, אלא הרי אני בורא את האדם תחילה, שאם יקלקל יבוא אברהם ויתקן תחתיו".

והנה ידוע מה שמבואר בכל הספרים הקדושים, ומקור הדבר ב"שער הגלגולים" לרבינו האריז"ל (הקדמה כג), שכל הנשמות היו כלולות באדם הראשון כשחטא באכילת עץ הדעת, ולכן גזר הקב"ה מיתתו לא רק על אדם וחוה, אלא גם על כל הנבראים שאכלו עמו מעץ הדעת, ומאז מוטלת החובה על כל אחד מישראל לתקן את חלקו בחטא עץ הדעת.

נמצא לפי זה כי בחטא עץ הדעת האכיל אדם הראשון את כל הנשמות שהיו כלולות בו אכילת איסור, לכן בא אברהם אבינו לתקן מה שפגם אדם הראשון: "ויטע אשל בבאר שבע", והאכיל את כל האורחים שבאו אצלו דברים המותרים באכילה, ועוד הוסיף ללמדם לברך את הקב"ה על המזון, וכך קירב אותם להקב"ה לתקן מה שאכלו אכילת איסור בהיותם כלולים באדם הראשון.

הגילוי של "מגלה עמוקות" הנחש היה כלול מג' קליפות נ'חש ח'מור ש'ור

בדרך זו במסילה נעלה לבאר ענין זה ביתר עמקות, על פי מה ששנינו בגמרא (סנהדרין נט:): בענין מה שקיצץ הקב"ה את רגלי הנחש אחרי שהפיל את אדם וחוה ברשתו:

"תניא רבי שמעון בן מנסיא אומר, חבל על שמש גדול שאבד מן העולם, שאילמלא נתקלל נחש, כל אחד ואחד מישראל היו מזדמנין לו שני נחשים טובים, אחד משגרו לצפון ואחד משגרו לדרום להביא לו סנדלבונים טובים ואבנים טובות

אלא אנו מודים ומהללים לה' שברא את העולם ונתן לנו את הארץ הטובה.

השילוב הנפלא של ב' העצות מהרבי מקאצק ומהחידושי הרי"ם

מעתה הנה מה טוב ומה נעים להבין שיח סוד שרפי קודש בין הרבי מקאצק לתלמידו החידושי הרי"ם זי"ע, שהרבי מקאצק אמר: "תמוה לי מדוע אין האדם נעשה ירא וכשר מברכת המזון, הלא ברכת המזון היתה עיקר הדבר שעל ידי זה הכניס אברהם אבינו עליו השלום את האנשים תחת כנפי השכינה".

על כך אמר תלמידו החידושי הרי"ם זי"ע: "לי פלא היאך אין האדם נעשה כשר וירא מהאכילה, הלא נאמר ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו". ולפי האמור הרי שני הדברים עולים בקנה אחד כפתור ופרח, כי בזכות ג' ברכות של ברכת המזון זוכה האדם להכניע את ג' קליפות של הנחש נ'חש ש'ור ח'מור, ועל ידי זה הוא זוכה ללמוד מהשור והחמור להיות בבחינת: "ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו".

הנה כי כן יאירו עינינו וישמח לבנו להבין הסגולה הנפלאה של "ספר החינוך": "כך מקובל אני מרבתי ישמרם אל, שכל הזהיר בברכת המזון מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו". לפי האמור הביאור בזה, שהרי הקושי של הפרנסה נובע מחטא עץ הדעת, כמו שכתוב (בראשית ג-ז): "ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חיך, וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה, בזיעת אפך תאכל לחם".

אולם בזכות ג' ברכות המזון הרי אנו מתקנים את ג' קליפות של הנחש, שיזכה האדם להיות בבחינת: "ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו", ובזכות זה זוכים להתפרנס בכבוד, כי אין שום חשש שיפול האדם במחשבת פיגול של "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", אלא אדרבא יכיר את הקב"ה ויקיים מה שכתוב: "וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל".

הוי"ה אלהינו הוי"ה אח"ד". הרי לנו מה גדול החוט המשולש של קליפת הנחש שהיא שורש הכפירה, שצריכה ביטול על ידי קריאת שמע שחרית וערבית.

הנה כי כן מבואר היטב מה שנתן לנו הקב"ה מצות ברכת המזון הכלולה מג' ברכות, כי היות שהשורש של חטא עץ הדעת היא מהנחש הקדמוני שהיה כלול מג' קליפות נ'חש ש'ור ח'מור, כדי להשפיע לרעה על אדם וחוה שלא ילמדו מהשור והחמור להיות בבחינת: "ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו", לכן תיקן לנו הקב"ה מצות עשה מן התורה לברך ג' ברכות אחרי הסעודה, כדי לבטל בהן את ג' קליפות של הנחש הקדמוני.

כיון שבאנו לידי כך ירווח לנו להבין בזה מחשבתו העמוקה של אברהם אבינו שבא לתקן את החטא של אדם הראשון: "ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם". ופירש רש"י: "על ידי אותו אשל נקרא שמו של הקב"ה אלוך לכל העולם, לאחר שאוכלים ושותים אומר להם, ברכו למי שאכלתם משלו, סבורים אתם שמשלי אכלתם, משל מי שאמר והיה העולם אכלתם".

לפי האמור הכוונה בזה כי על ידי שהשפיע עליהם אברהם לברך ברכת המזון אחרי שגמרו לאכול, ביטל בכך את קליפת הנחש שהפיל את אדם וחוה ברשתו באכילת עץ הדעת, על ידי שהכניס בהם הרהורי כפירה שהקב"ה אכל מן העץ שנברא לפניו וכך ברא את העולם, ועל ידי זה תיקן את החטא של אדם הראשון.

והנה ידוע מה ששנינו בגמרא (ברכות מ.) לפי מאן דאמר אחד: "אילן שאכל אדם הראשון חיטה היתה". לכן כדי לתקן ענין זה צונו הקב"ה כי אחרי שאכלנו מלחם הארץ: "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך", לגלות בזה שאין אנו ממשיכים ח"ו בהרהורי הכפירה של הנחש, שהעץ נברא תחילה והקב"ה אכל מן העץ ועשה אלקים,

של שור וחמור שהיו כלולות בו, שלא ילמדו את אדם הראשון וכל הנשמות הכלולות בו להיות בבחינת: "ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו", אלא אדרבא הפילם ברשתו לכפור ח"ו בה'.

על פי האמור נשכיל להבין מה שכתוב בפיתוי של הנחש (בראשית ג-ז): "ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמותון, כי יודע אלקים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים יודעי טוב ורע". ופירש רש"י: "כי יודע, כל אומן שונא את בני אומנתו, מן העץ אכל וברא את העולם. והייתם כאלקים, יוצרי עולמות".

הרי מבואר שמכל הפיתויים בחר הנחש לפתותם בדברי הכפירה, שהקב"ה אכל מן העץ וברא את העולם, ולפי האמור עשה כן בכוונה תחילה להראות שהעץ נברא לפני הקב"ה, כדי להפעיל בכך את ב' הקליפות של שור וחמור, שלא יהיו אדם וחוה בבחינת שור וחמור מצד הקדושה: "ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו", שהרי עצי האוכל נבראו לפני הקב"ה.

סגולת ברכת המזון להיות בבחינת: "ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו"

בדרך המלך נלך לבאר בזה החשיבות הגדולה של ברכת המזון הכלולה מג' ברכות, שהיא הברכה היחידה מכל הברכות שהיא מן התורה, לפי המבואר כי הנחש הקדמוני שהוא עצמו היה שורש הקליפות היה כלול מג' קליפות נ'חש ש'ור ח'מור, וכן כתב בסוף ספר "קב הישר" (פרק קב) בשם המקובל האלקי רבי העשיל צורף זצ"ל: "נח"ש הוא ראשי תיבות נ'חש ש'ור ח'מור שהן ג' קליפות הראשונות שבשבעים אומות".

מה נפלא הרמז שכתב בספר "ויצבר יוסף" להרה"ק רבי יהוסף מקאסאן זצ"ל (סוף הספר שער קריאת שמע דף לא טור ד), כי ג' קליפות נח"ש שור חמור בגימטריא בדיוק כמו הפסוק של יחודא עילאה של קריאת שמע: "שמע ישראל"

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ז - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com